

Теоретичні аспекти та практичне втілення

УДК 655.4+655.5 (477)

Н. Б. Благовірна

ВИРОБЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ І МОДЕЛЕЙ ПІДГОТОВКИ ВИДАНЬ ДО ДРУКУ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст. (на прикладі «Українсько-руської видавничої спілки»)

На початку ХХІ ст. історія національного книговидання мусить очиститися від нашарувань, зумовлених аномаліями радянської дійсності. На часі неупереджене та вичерпне вивчення «білих плям» історії, серед яких і практично повна недослідженість діяльності одного з найуспішніших галицьких видавництв – «Українсько-руської видавничої спілки» (далі – УРВС). Зацікавлення історією книговидання рубежу позаминулого та минулого століть викликане ще й бажанням окреслити здобутки, охарактеризувати проблематику, простежити схожість і відмінність двох історичних періодів.

Як показав аналіз джерел, діяльність усіх ініціативно творчих сил, позначених національною самобутністю, у радянський період трактувалася з нашаруванням ідеологічних норм. УРВС висвітлюється оглядово в працях О. Дея [15], «Книга і друкарство на Україні», підготовленій за редакцією П. Попова [22]. Першою спробою виокремити значення УРВС у період незалежності стала публікація Б. Якимовича «УРВС» [36]. Цінну інформацію, що виявляє питому вагу продукції УРВС серед видавництв Східної України, подано в кандидатській дисертації В. Хонно [32]. Важливі дані, систематизовані в цитатному матеріалі, що дозволяють простежити формування професійної видавничої діяльності в Україні, теоретичних засад і методики редагування, оприлюднює посібник «Видавнича справа та редагування в Україні...» [10]. Оглядова інформація про УРВС є в розвідці Т. Ківшар «Український книжковий рух як історичне явище (1917–1923 рр.)» [20], монографії Я. Ісаєвича «Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми» [18]. Стислі довідки про УРВС уміщено в енциклопедичних виданнях [16, 31].

З огляду на це авторка вже зверталася до даної теми, намагаючись висвітлити діяльність спілки в історичному розрізі [5, 8]; окреслити кроки видавництва, спрямовані на подолання проблем книгорозповсюдження [4, 7];

актуалізувати можливе залучення конкретних моделей збуту книги в сього-днішній книговидавничий простір [6]; дослідити авторське та читацьке середо-вище УРВС [3]. Відсутність повних даних про УРВС спонукає нас і надалі досліджувати її діяльність. Відповідно, авторка вважає за необхідне на при-кладі УРВС показати стан видавничої галузі та розвиненість редакційно-видавничих принципів підготовки видань до друку, виокремити внесок видав-ців у впровадження принципів культури видань.

Продукція УРВС розмежовувалася на серії¹, що цілком відповідало розвитку тогочасного інформаційного поля. Спроби розчленувати читацьке середовище, що все ще відзначалося несформованістю, неухильно породжу-вали проблеми відповідності пропонованих видань цій адресній прицільно-сті. Саме орієнтація на читача диктує змістовне наповнення, наявність і множинність супровідних матеріалів. Розмірковуючи над характером інфор-мації періодичного видання, О. Маковей зазначав, що в Галичині «нема хоч тисячки людей з однаковою освітою, котрі хотіли би чи могли би піддержу-вати відповідний для себе журнал. Звідси походить, що в однім і тім самім галицькім... видавництві (виданні – *Н. Б.*) не раз і мусять друкувати ся статі то з меншим то з більшим науковим апаратом» [27]. Тогочасне книговидання, формуючись та еволюціонуючи, і як сфера професійної діяльності, поступо-во, проте усвідомлено підходить до вироблення й диференціації підходів до розташування апарату видань².

---

¹ “Белетристична Бібліотека” (далі – **“ББ”**) (1899–1904) культивувала на суспільному ґрунті оригінальні та перекладні твори красного письменства. Активно позиціонувалась і “Наукова Бібліо-тека” (далі – **“НБ”**) (1899–1904), з огляду на менший попит цей сектор розвивався за рахунок під-тримки розпродажів із прибуткових видань. Масив обох серій окреслювали фундаментальні твори значних обсягів, адресна прицільність видань – українська інтелігенція. “Літературно-Наукову Біблі-отеку” (далі – **“ЛНБ”**) (1901–1904) наповнили белетристика “малої” форми та новий сегмент видав-ничих орієнтацій – науково-популярні видання. Видання, які чи то форматом, чи змістом не надавалися для серій, виходили “Поза серіями” (1902–1931). Як показав аналіз джерел, від 1904 р. видання друкувались у межах **Серії 1** (т. зв. “великої”) та **Серії 2** (т. зв. “малої”) **“ЛНБ”** (1904–1921).

² Доповнення текстів усім необхідним науково-довідковим апаратом проводилося співробіт-никами УРВС планомірно та продумано. Чітко уявляючи призначення й структуру кожного з елемен-тів, що супроводжували основний текст, видавці висувають чіткі вимоги до тих, хто творчо забезпечував наявність певних супровідників авторського тексту. Так, у листі до А. Кримського з проханням написати передмову до поеми “Коваль Бассім”, друкованої під маркою УРВС, І. Франко фактично формулює редакційно-видавничі вимоги стосовно цього елементу апарату: “Не мені говори-ти Вам, що би мало бути в тій передмові, та я уявляю собі, що слід би в ній для нашої публіки розпо-вісти коротко й популярно про початок арабських повістей, про великі цикли казок і новел, що ввійшли з часом у склад “Тисяча одної ночі” і “Тисяча одного дня”, і спеціально, що Вам звісно про історію новели про Бассіма. Я думаю, що все те можна вигідно сказати на 1 аркуші друку вроді моїх передмов до Шекспірових драм” [24]. Щоправда, передмову до поеми з невідомих причин А. Кримський не написав. Книгу 1901 р. відкриває “Передне слово” самого автора, де подано історію написання поеми та її джерела. Загалом, працюючи редактором УРВС, І. Франко написав кілька десятків передмов, що відкривали “взірцеві щодо видавничої методи” випуски белетристичної та наукової серії.

Множинність і склад матеріалів науково-довідкового характеру визначалися видавцями окремо в кожному конкретному випадку. Традиційно видання УРВС доповнювалися передмовою та (чи) вступною статтею, де у формі науково-художнього нарису розповідалося про життєвий і творчий шлях письменника, особливості творчої манери, певна увага приділялася конкретному твору, що отримав видавниче втілення заходом видавництва, з'ясовувалося місце літературного твору, який став предметом видання. У передмові (авторській, від перекладача чи редактора) обґрунтовувалася поява видання, роз'яснювалися авторська інтерпретація та бачення певних явищ, інколи увагу читачів фокусували на змісті твору. Подекуди для поглибленого вивчення у виданнях «ББ» та «НБ» після основного тексту вміщувалися статті обговорюваної чи суміжної тематики³. Ці елементи науково-довідкового апарату роз'яснювали специфіку певного видання, допомагали глибшому розумінню та засвоєнню змісту, розтлумачували його завдання.

Обов'язковим елементом стають підрядкові примітки⁴, де подаються тлумачення незрозумілих слів і виразів, уточнення певних явищ та процесів, про які йдеться в тексті, чи то виправлення окремих неточностей, допущених автором. У наукових та навчальних виданнях з'являються коментарі у формі

Чи от, погодившись видавати драматичні твори У. Шекспіра, для встановлення точного, автентичного авторського тексту І. Франко неодмінною умовою вважає провести текстологічну підготовку текстів. Десяти томик У. Шекспіра, виданий заходом УРВС, вирізняє довершене редакторське опрацювання, кропітке вивчення творчої історії кожної з драм, ретельний перегляд усіх джерел тексту, їх критична перевірка із застосуванням наукового аналізу. На основі найновіших тогочасних критичних та літературно-історичних дослідів, І. Франко додає необхідні коментарі й пояснення: “все-таки воно ліпше, що Кулішеві переклади Шекспірових драм вийшли в такім одязі, ніж коли б були вийшли зовсім голі, так як перші три, що їх опублікував сам Куліш” [34], – зазначає митець. Поставлене перед ним завдання І. Франко виконав блискуче. Закликаючи розкупувати ці видання, критика відзначала переваги Франкових видань, доповнених усіма необхідними для кращого розуміння та засвоєння тексту елементами. Бо “коли взяти ще під увагу, що всі ті драми старанно зредаговані Франком, заосмотрені в докладні вступи критично-інформаційного характеру та не менше докладними річевими поясненнями тексту, – наголошували критики, – то не можна знайти досить слів, щоб горячо поручити всім, а головне молодіжи, тих творів великого британського поета” [19].

³ Так, у виданні М. Гоголя “Вій” (1902) перекладач І. Кревецький за М. Сумцовим подає наукову розвідку “Жерела Вія”; чи от, у додатках до твору В. Наумовича “Величина і будова зв'язного сьвіта” (1901) друковано спогоди І. Франка про автора та ін.

⁴ Найбільш типові підрядкові примітки, вміщені у виданнях УРВС: 1) пояснення незрозумілих слів, “Паразити – істоти, що живуть на чужих організмах” (С. 18 ч. 21 *Серії 2 “ЛНБ”*); 2) бібліографічного характеру: “Див. про се: ...”; 3) зіставлення кількох суперечливих відомостей з різних джерел; 4) уточнення, розтлумачення історичних подій основного тексту; 5) виправлення неточностей авторського тексту з огляду на сучасний розвиток науки; 6) зазначення змін, що зазнав оригінал при перекладі чи редагуванні: “Протягом сего розділу перекладач пропустив найбільшу часть ноток, в яких цитують ся занадто спеціальні збірки документів та монографії поодиноких монастирів, важачючи їх менше важними для українських читачів” (С. 19 ч. 114 *Серії 1 “ЛНБ”*); 7) текстологічного характеру та ін.

історичних довідок, текстологічної інформації. Так, рецензуючи одне з видань осередку, преса відзначала: *«Особливо цінними суть пояснення і доповнення д. С. Томашівського, де він спростовує деякі похибки і недокладности, що вкрали ся в працю д. Сеньобо через незнанє славянських мов. Крім того д. С. Томашівський додає до своїх приміток короткий бібліографічний покажчик найнеобхіднішої літератури, що дотикаєть ся політично-національного життя австрійських українців-Русинів. Взагалі се дуже корисна книжечка, особливо для самоосвіти»* [35]. Коментарі та примітки редакторів і перекладачів осередку, уточнюючи та пояснюючи певні наукові факти, критикуючи застарілі погляди, полегшували сприйняття й засвоєння змісту.

Наявність і місце розташування (перед чи після авторського тексту) змісту (оглаву) визначалося особливостями видання. У наукових виданнях, з огляду на специфіку читачької аудиторії, доволі часто подавалися бібліографічні покажчики, списки рекомендованої літератури, розмаїті додатки. Одночасно значна частина видань супроводжується т. зв. «оповістками» – систематизованими за серійною ознакою чи авторством переліки видань УРВС. Розташовані з рекламною метою, вони не лише сприяли формуванню уявлення читача про доробок інституції, а й певною мірою спонукали до подальшого ознайомлення з найкращими світовими та українськими авторами белетристичних, науково-популярних, наукових і навчальних видань.

Рішення про наявність супровідних матеріалів, художньо-технічне вирішення видання входило в коло обов'язків редактора певного видання. Чимала заслуга в тому, що видавнича продукція УРВС ставала взірцевою як щодо методики підготовки видання до друку, так і його ошатності, належала В. Гнатюку та І. Франку – довголітнім редакторам її видань. Вони вирішували питання про доцільність супровідних та ілюстративних матеріалів, шрифтовий «ансамбль», залучали в разі необхідності до співпраці художників-ілюстраторів, впливали на стилістику, манеру ілюстрування видання та ін. Попри відсутність власної матеріальної бази, через що видання УРВС друкувалися в різних друкарнях Галичини й Києва, вони відзначаються єдністю поліграфічного втілення, якісним відтворенням ілюстративних і текстових матеріалів, однорідністю графічної форми літер.

Гармонійно та продумано проводилася побудова кожної групи структурно-однорідних текстів, ілюстративного матеріалу. Через застосування відповідних шрифтів, відокремлення елементів тексту пропорційними проміжками в книзі організовувався апарат орієнтування. Видавці усвідомлено вирішували композиційні питання оформлення видань. Для кожної серії було вибрано формат, що найбільше підходив до планованих матеріалів, розроблено логічну і зручну для читання систему розташування тексту. Комплексно

вирішувалося питання про декорування видань. Однотипність в оформленні кожного з випусків надавала цілісності всій видавничій серії, до кожної з них було розроблено загальну концепцію, сформовано основні критерії підготовки апарату, художньо-технічного вирішення кожного елемента.

Прицільна адресність кожної із серій диктувала цілий комплекс засадничих принципів підготовки видань до друку – як то внутрішню будову, поліграфічне оформлення, ступінь оздобленості, якість паперу. «**ББ**» та «**НБ**», розраховані на заможніші верстви населення, – більшого обсягу, в якісному поліграфічному виконанні, відповідно дорожчі. Видавці використовували ефективний прийом здешевлення продукції: видання «**ББ**» пропонувались у двох поліграфічних варіантах: дорожчі, оправлені у ваговиту палітурку (що дозволяло забезпечити утилітарні функції книги), та дешевші – в обкладинці.

Обрамлені в палітурку примірники першої та другої серій обклеювалися здебільшого тканиною. Палітурки оформлялися лаконічно, разом з тим демонструючи декоративну композицію. Їх особливістю було застосування тиснення, тобто друку, що змінює рельєф поверхні палітурної кришки. Використовувалося рельєфне тиснення для відтворення орнаментів і логотипу видавництва. Одночасно для зручності при користуванні на корінці розташовувалися прізвище автора чи назва книги, елементи орнаментального оздоблення. На фронтисписі – портрет автора. Книги в покращеному оформленні доповнені стрічкою-закладкою, приклеєною під капталом до корінця книжкового блоку. Поверхневий обріз блоку (або ж верхній і боковий) інколи фарбовано в колір, що гармоніював з кольором палітурки. Відповідно кожен елемент зовнішнього оформлення видавничої продукції УРВС, виконуючи власну функцію, одночасно творить композиційну єдність. Формат «**ББ**» та «**НБ**» серій – т. зв. «вісімка»⁵.

Видання «літератури факту» зобов'язувало видавців до визначеної методичності та впорядкованості у розташуванні матеріалу. Виробляється своєрідне «канонізоване обличчя» видавничого втілення наукових творів. На окремому аркуші при початку віддруковувався портрет автора, розлогими

---

⁵ Прискіплива увага видавців до зовнішнього вигляду майбутнього видання була закладена у програмні установки підготовки твору до друку. Видавці дбають про належну якість як змісту, так і зовнішньої ошатності видання, забезпечення утилітарних функцій книжок. Проте економічні заходи осередку, спрямовані на здешевлення собівартості видання, одночасно погіршують якість і довготривалість користування неоправленими примірниками. Так, побачивши випущене УРВС неоправлене видання власних творів, Леся Українка висловлює зауваження з приводу поліграфічного виконання: «Видання гарненькі, я нічого не маю проти того, щоб мої вірші були так видані. Брошуровка тільки трохи погана, аркуші страх розлітаються, як тільки книжка розрізана, але, певне, сього вимагає економія, то вже, либонь, так і буде» [25]. Від випуску до випуску можемо спостерігати пошуки поліпшення зовнішнього вигляду видань. Так, 1902 р. «змінено папір у всіх трех серіях, оправу в першій, а формат і спосіб видавати в III-ій серії» [17].

були й авторські чи редакційні передмови. Складна текстологічна підготовка, що передувала виходу твору в світ, відображалася в детальних коментарях чи примітках. Обов'язковим елементом був зміст чи оглав видання.

Поза досягненням утилітарних функцій опрацьованих книжок «**ББ**» та «**НБ**» серій, видання увиразнюють ще одну мету видавців – якомога глибше розкрити зміст пропонованих видань, посилити його вплив на читачів. Досягається це за допомогою зображувальних матеріалів. Значна частина видань красного письменства доповнена ілюстраціями, виконаними найкращими українськими книжковими графіками тих років. Серед ілюстраторів УРВС такі провідні художники, як Ю. Панькевич, О. Кульчицька, І. Труш, М. Жук, В. Кобринський, Ф. Красицький та ін. Їх ілюстрації виконували не лише естетичну функцію, а й поглиблювали зміст твору, подекуди навіть привносячи нову інтерпретацію прочитаного. Так, в одній із рецензій на виданий УРВС твір В. Стефаніка «Дорога» (1917) відзначено високі художні якості видання: *«Прекрасна книжка знайшла собі і не аби-якого ілюстратора. Олена Кульчицька, відома галицька художниця, дала сім малюнків гарних і змістовних. Малюнки є дійсною прикрасою книжки, рівно ж як і оригінальні віньєти та кінцівки. Всі оті обличчя, змальовані її рукою, такі типові, і так відповідають змістові – всі вони цілком тонірують з настроєм і обстановою новел. І ті будяки з колосками – символ хліборобської радості й надії вкупі з вічною бідною та нещастем – вони дуже тут до речі. Все оте в цілому складає коштовний дарунок «Видавничої Спілки» українському громадянству»* [9]. Високохудожній ілюстративний матеріал, що базувався на розумінні художником світобачення, світосприйняття письменника, виконував своєрідний акомпанемент до літературного твору. Значна частина ілюстрацій творить вишукане сюжетно-тематичне обрамлення видання.

Видання ж «**ЛНБ**», що орієнтувалися на незаможну громаду, – меншого обсягу, на папері нижчої якості, а тому й значно дешевші. Виходила бібліотека окремими книжечками, кожна з яких, зазначали видавці, «буде становити для себе цілість» [12]. Для нової серії відразу ж було визначено формат – «шіснацятку» [14]. Видання цього підмасиву друкуються, в основному, у м'якому покритті (на цих виданнях 1901 р. подекуди зазначувано: «Бібліотека Видавничої Спілки»), проте одночасно виходять й опрацьовані примірники. З огляду на це дані обкладинки дублювалися на титульному аркуші видань. Свідоме спрощення поліграфічного виконання та художньо-технічного оформлення видань, об'єднаних у межах «**ЛНБ**», було спричинене обставинами економічного характеру. Збільшуючи наклади видань, помноживши прибутки на відсоток передплати, «можна буде не лише збільшити її (серію – *Н.Б.*) так, що передплатник зможе діставати *без під виснення передплати* (виділено видавцями – *Н.Б.*) дво-

аркушеву книжочку що тижня, але й зверхній вигляд поліпшити, за що тепер відразу тяжко брати ся» [11], – зазначали видавці, розпочинаючи випуск серії. А тому під час оформлення цього типу видань не ставиться спеціальне завдання надати певному виданню в межах «ЛНБ» індивідуальну виразність. Проте навіть у цих випусках присутні компоненти, що творять зовнішній художній вигляд серії. Досягається це завдяки кольору та фактурі матеріалу для обкладинки, її однотипному оформленню, неодмінному розташуванню логотипу УРВС, назви серії і т.д. Важливу роль у досягненні виразності обкладинок «ЛНБ» відіграє шрифтове вирішення, яке до певної міри створює асоціативний зв'язок між шрифтовою композицією та шрифтовим малюнком зі змістом випуску. Шрифтове вирішення текстових матеріалів сприймається органічно, сприяє витворенню певного обличчя серії. У цих, переважно текстових, виданнях досягти виразності вдається за допомогою композиційної будови, а також через значні поля, які одночасно сприяють читабельності пропонованих текстів.

Найкращим виданням Спілки щодо художньо-технічного оформлення, без сумніву, є антологія української лірики пам'яті Т. Шевченка «Акорди» (1903), видана осередком поза серіями. Тогочасна критика відзначала: *«Видана на гарнім грубім папері, новими, гарного крою і виразними черенками, вона буде першою пробою люксового і стильового виконаного галицько-руського видання»* [1]. Видання у форматі «лексиконової вісімки», взірцево віддруковане на найкращому папері, містило значну кількість ілюстрацій, орнаментальних прикрас, віньєток та ініціалів, скомпонованих за народними мотивами, авторство яких належало талановитому українському маляру Ю. Панькевичу. Одночасно «впорядковане та допильноване артистичної та декоративної частини» проводив один із найвидатніших українських митців-експресіоністів, що своєю творчістю розпочав відродження галицького мистецтва, І. Груш. Антологія випускалась у чотирьох різних варіантах оправи, залежно від оздоблення палітурки варіювалася ціна примірника (7,50, 8, 9 та 10 корон, поза тим за 6 корон можна було придбати неоправлений екземпляр антології). «Що до технічного боку видання, то належить признати, що подібного не було ще у нас: се справді перше наше люксове видане, яке повинно знайти ся в кожній хаті, – анонсували вихід «Акордів» співробітники видавництва. – Від того, як воно буде розходити ся, буде залежати й те, чи Видавнича спілка візьметь ся за иньші ілюстровані видання, які має в пляні, чи скінчить на антології, чого натурально не належало-б бажати в інтересі кращого поставлення наших видавництв у загалі» [2]. На жаль, Франкова антологія – високохудожнє, мистецьки ілюстроване видання – оголошувалася книгарнею НТШ серед нерозпроданих і в 20-ті роки ХХ ст., що унеможливило вихід подібних видань заходом осередку.

Тогочасна преса неодноразово прихильно відгукувалася про оформлення видавничої продукції УРВС, відзначаючи ошатність видань, значна частка яких «богато ілюстрована». Зокрема, у листі до В. Гнатюка М. Коцюбинський з приводу видання «В путях шайтана і інші оповідання» (1899) писав: *«Книжка видана так добре, так чепурно, що мені лишається скласти Спілці в особій Вашій, яко директора її, велике спасибі»* [26];

«З оповідань Т. Сулими Вид. Спілка змінила трохи формат книжок і дає на окладинці гарно зроблену художником В. Кричевським вінетку в українському стилі. Такою зміною зовнішнього вигляду Вид. Спілка робить свої видання справді приємними на вигляд, і привчає читача до гарного. Взагалі книжка видана чепурно і не дорого» [29];

для видання творів І. Франка «Батьківщина і інші оповідання» (1911) УРВС *«постарала ся також про гарну вінетку, зроблену спеціально для її видань, що в нічому не уступає модерним прикрасам, якими пишуться книжки у високо-культурних народів»* [21];

книжка «Тіни забутих предків» (1913) М. Коцюбинського *«видана гарно; титулову вінетку додав до збірки Михайло Жук»* [28]; *«Окладинку для книги зроблено відомим нашим художником М. Жуком, і вона своїм символізмом на реалістичному тлі як найкраще пасує до останньої збірки оповідань нашого художника слова»* [33];

вихід видання М. Чернявського «Богови невідомому» (1913) вітали, як *«дуже чепурно й гарно видану збірку»* [30];

«Видано книжечку, як і взагалі усі видання «Української видавничої Спілки у Львові» – чепурно» [23] і т.д.

Обгрунтовуючи незначні збути галицьких видань у 20-х роках ХХ ст., М. Галушинський відзначав: *«Деяка вина є й по стороні видавничих спілок і накладень. У післявоєнному часі завелася у нас мода недбалого й несмачного видавання книжок. Тимчасом книжка мусить промовляти до купуючого своїм зверхнім виглядом»* [13]. Аналіз видавничої продукції УРВС переконливо засвідчив, що впродовж усього існування осередку книжки інституції увиразнювалися прагненням видавців випускати якісну не лише щодо змісту, а й щодо художньо-технічного оформлення книги. Навіть у найскрутніші періоди діяльності (20-ті роки, що через брак коштів позначені сповільненням видавничої активності) незначні кількісно видання УРВС були ошатними, прикрашалися ілюстративним матеріалом.

Отже, ретельно продумана внутрішня структура кожного з випусків серій, цілісне обличчя всіх серіальних видань, гармонійне поєднання структурно-композиційних елементів, виважене бачення художнього образу видання співробітниками видавничого осередку допомагали читачам

видавничої продукції УРВС адекватно сприймати та розуміти авторський текст, полегшували засвоєння змісту й користування книгою, формували естетичні смаки споживачів національної продукції. Ретельність редакторського опрацювання видавничої продукції УРВС сприяла формуванню текстологічних принципів підготовки видання до друку. Одночасно свої зусилля видавці скеровують на гармонійне поєднання утилітарних та естетичних якостей видавничих серій. Характер і ступінь декоративності у виданнях різних серій неоднакові, що відповідно визначалося їх адресною прицільністю, поза тим увесь видавничий репертуар досліджуваного осередку вирізнявся єдністю змісту видання та його матеріальної конструкції. У майбутньому доцільно детально й скрупульозно дослідити тематико-типологічні характеристики книжкової продукції УРВС.

1. «Акорди», антологія українсько-руської лірики від 1861 р. до найновіших часів / Додаток до «Діла». 1903. Ч. 188. 4 вересня. С. 1. 2. Акорди // Нові книжки. ЛНВ. 1903. Т. 24. Кн. 12. С. 239. 3. Благовірна Н. Видавнича продукція «УРВС» (1899 – 1932): автори та читачі // Зб. пр. Наук.-дослід. центру періодики. Л., 2004. Вип. 12. С. 178 – 186. 4. Благовірна Н. Б. Впровадження ринкових стратегій у видавничу справу в кінці XIX – на початку XX ст. (на прикладі «УРВС») // Поліграфія і видавнича справа. Л., 2003. № 40. С. 173 – 180. 5. Благовірна Н. Передумови заснування та перші кроки УРВС (1899–1932) – одного із найвитриваліших та найефективніших видавничих осередків Галичини кінця XIX–першої третини XX століття // Філологічні студії. Луцьк. 2004. № 4 (28). С. 510 – 518. 6. Благовірна Н. Розвиток традицій минулого у практиці нинішніх українських видавництв // Вісник Дніпропетровського університету: Літературознавство. Журналістика. 2003. Вип. 6. С. 311–315. 7. Благовірна Н. Український книжковий ринок на теренах Галичини кінця XIX – першої третини XX століття (на прикладі «УРВС») // Вісник Сумського державного університету: Серія Філологічні науки. Суми. 2004. № 1 (60). С. 170 – 175. 8. Благовірна Н. «УРВС» (1899 – 1932) як провідний осередок книговидавництва Галичини // Друкарство. К., 2003. липень-серпень. № 4 (51). С. 88 – 90. 9. Богацький П. [Рецензія] // Критика і бібліографія. Красне письменство. Книгарь. 1918. № 8. квітень. С. 457. Рец. на кн.: Стефанік В. Дорога: Новелі / З образками О. Кульчицької. 2-ге вид. Л.: УВС, 1917. 10. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.): Навч. посіб. / За редакцією Н. Зелінської. 2003. 11. Відозва УРВС // Грушевський М. Хмельницький і Хмельниччина: Історичний ескіз. Л., 1901. С. 56 – 57. 12. Відозва УРВС // ЛНВ. 1900. Т. 12. Кн. 12. С. 199. 13. Галушинський М. Книжка й українське громадянство // ЛНВ. 1922. Т. 78. Кн. 7. С. 78. 14. Гнатюк В. Десятилітє УРВС у Львові // ЛНВ. 1910. Т. 49. Кн. 2. С. 339. 15. Дей А. Издательства украинской книги в XIX – начале XX вв. // Книга. Исследования и материалы. М., 1965. Вып. 10. С. 183 – 191. 16. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / Гол. ред. В. Кубійович. Париж – Нью-Йорк, 1980. С. 3455 – 3456. 17. З Товариств. Загальні збори УРВС // Діло. 1903. Ч. 82. 14 (27) цвітня. С. 3. 18. Ісаєвич Я. Д. Українське книговидавництво: витоки, розвиток, проблеми. Л., 2002. 19. Каталог видань УРВС (1899 – 1912). Л., 1912. С. 50. 20. Ківшар Т. І. Український книжковий рух як історичне явище (1917 – 1923 pp.). К., 1996. 21. Кміт Ю. [Рецензія] // Бібліографія. ЛНВ. 1911. Т. 55. Кн. 9. С. 437. Рец. на кн.: Франко І. Батьківщина і інші оповідання. К., 1911. 22. Книга і друкарство на Україні / За ред. П. Попова. К., 1965. 23. Корінь В. [Рецензія] // Критика і бібліографія. Красне письменство. 1918. № 8. квітень. С. 461. Рец. на кн.: Левицький О. Несподіваний шлюб: Бувальщина. Л., 1917. 24. Лист І. Франка до А. Кримського,

жовтень 1900 // Зіб. творів: у 50 т. Т. 50: Листи (1895 – 1916). К., 1986. С. 158. 25. Лист Лесі Українки до В. Гнатюка, від 10.05.1899 р., Берлін // ЛНБ ім. В. Стефаника НАНУ. Відділ рукописів. Ф. 34. Спр. 566. Арк. 1. 26. Лист М. Коцюбинського до В. Гнатюка, від 15.03.1900, Чернівці // Коцюбинський М. Листи до В. Гнатюка: Твори в 5 т. Т. 3. К., 1949. С. 268. 27. Маковей О. З життя і письменства. Про сучасне становище нашої літератури // ЛНВ. 1898. Т. 2. Кн. 6. С. 190. 28. [Рецензія] // Нові книжки і видання. Діло. 1913. 7 червня. С. 6. Рец. на кн.: Коцюбинський М. Тіни забутих предків: Оповідання. К. – Л., 1913. 29. Сірий Ю. [Рецензія] // Бібліографія. ЛНВ. 1911. Т. 55. Кн. 7 – 8. С. 251. Рец. на кн.: Сулима Т. Народні оповідання. К., 1911. 30. Тодосієнко С. [Рецензія] // Бібліографія. ЛНВ. 1913. Т. 62. Кн. 2. С. 391. Рец. на кн.: Чернявський М. Богови невідомому і інші оповідання. К. – Л., 1913. 31. Українська загальна енциклопедія / Під ред. І. Раковського: У 3 т. Т. 3. Л., Станиславів – Коломия: Рідна школа, 1933. С. 1013. 32. Хоню Вікторія. Діяльність видавництва «Вік» (1894 – 1919). Становлення видавничої галузі в Україні: Дис... канд. філол. наук. К., 2000. 33. Черкасенко С. [Рецензія] // Бібліографія. ЛНВ. 1913. Т. 62. Кн. 4. С. 184. Рец. на кн.: Коцюбинський М. Тіни забутих предків: Оповідання. К.-Л., 1913. 34. Шекспірів фонд // Діло. 1903. Ч. 89. 23 цвітня (6 мая). С. 3. 35. Що читати? (Бібліографічно-інформаційні замітки на зимові вечери) // Діло. 1908. Ч. 289. 25 (12) грудня. С. 1. 36. Якимович Б. УРВС // Український альманах. Варшава: Об'єднання українців у Польщі, 1999. С. 125 – 128.

УДК 4 35.078.3 + 321.02

Ю. С. Ганжуров

АВТЕНТИЧНІСТЬ ВИКЛАДУ ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Демократичний розвиток усіх складових громадянського суспільства та політичної системи України можливий за умов підвищення правової культури громадян України, гармонізації вітчизняного законодавства каналами політичної комунікації до європейських стандартів з метою забезпечення прав і основних свобод людини. Чи готова до цього наша держава? Йдеться про організаційно-правові та матеріально-технічні можливості одержання, систематизації та поширення правової інформації різними засобами комунікації, зокрема традиційними – виданням спеціалізованої літератури юридичного характеру.

Нині в Україні зареєстровано понад 1000 суб'єктів видавничої діяльності. Окремі з них спеціалізуються на виданні законів, кодексів України. Активно працюють в цьому плані «Юринком», «Право», «Правові джерела», «Сірін», «Юмана», «Вентура», «Влад і Влада», «А.С.К.», «Ін-Юре», «ВІА», «Консум», «Чорномор'є» та інші структури, переважно недержавної форми власності. За останні кілька років ними видано сотні збірників законів, кодексів України. Природно, таку активність поширення правової інформації засобами друку варто вітати, аби тільки вона сприяла не лише комерційному збагаченню видавців, а й підвищенню правової культури громадян України.